

EDITIE 44

Festival
Dag in
de
Branding

American Mavericks

Za 13 mei

Den Haag

Harry Partch

George Crumb

Pauline Oliveros

Morton Feldman

James Tenney

KORZO / KLOOSTERKERK / NUTSHUIS / DAGINDEBRANDING.NL

Festival Dag in de Branding

In tien jaar is het Haagse festival Dag in de Branding uitgegroeid tot een van de meest toonaangevende festivals voor nieuwe muziek in Nederland. Vier keer per jaar organiseert Dag in de Branding een afwisselend en spraakmakend programma op verschillende locaties in Den Haag. Het festival toont de actuele ontwikkelingen in de klassieke en geïmproviseerde muziek, het muziektheater, de jazz en popmuziek, opera en elektronica. Samengesteld door de partners van het Huis voor de Nieuwe Muziek.

Dag in de Branding is a 12-hour festival of contemporary music which takes place four times a year in various theatres and locations in The Hague. Each edition of Dag in de Branding gives audiences the opportunity to hear the latest in contemporary music, from classical to popular, from improvised jazz to audio-visual multimedia events. Information and tickets: dagindebranding.nl

Samenstelling en tekstbijdragen:

Dimitri van der Werf

Ontwerp: Studio Het Mes

Druk: Impressed, Pijnacker

Dag in de Branding

Artistiek coördinator: Christian Karlsen

Zakelijke leiding: Caroline Bakker

Productiemedewerkers: Jolanda de Heus,

Thomas Jansen, Mieke van der Ven

Marketing: Dieke van der Spek (ludieke.nl)

Johan Wagenaar Stichting

Postbus 13 671

2501 ER Den Haag

dagindebranding.nl

Festival Dag in de Branding

Editie 44

Zaterdag 13 mei 2017

American Mavericks

De 44ste editie van Festival Dag in de Branding besteedt aandacht aan Amerikaanse componisten die op enige afstand van de mainstream kozen voor een volstrekt eigen koers. U hoort werk van George Crumb, Harry Partch, Pauline Oliveros, Morton Feldman en James Tenney. Een hoogtepunt wordt de uitvoering van de harpmuziek van Tenney, waaronder *Changes 1 - 16: Studies for Six Harps*. Een duizelingwekkend inventieve verkenning van microtonaliteit. Er is al veel over geschreven sinds Tenney dit werk componeerde in 1984. Maar zelden wagen harpisten zich aan dit veeleisende meesterwerk.

The 44th edition of the Dag in de Branding Festival puts its focus of attention on American composers who were not afraid to charter their own untrammelled course. You will hear pieces by George Crumb, Harry Partch, Pauline Oliveros, Morton Feldman and James Tenney. The highlight will be the performance of a key work by James Tenney: *Changes 1 - 16: Studies for Six Harps*. It is an awe-inspiring inventive exploration of microtonality. Although reams have been written about the piece since Tenney composed it in 1984, not many harpists dare to perform this extremely demanding masterpiece.

Adapted Viola, Scordatura Ensemble.
Foto Charles van Gelder

Programma

15.00 KORZO

Rose Petal Jam – The Amsterdam Partch Project

Een keuze uit de vroege kamermuziek van Harry Partch

Nieuwe liederen op gedichten van Li Po, van: Chris Smalt, Samuel Vriezen, Anne LaBerge, Miranda Driessen

Scordatura Ensemble

16.30 KLOOSTERKERK

Morton Feldman – *A very short trumpet piece* (voor trompet solo)

Morton Feldman – *Principal Sound* (voor orgel solo)

Pauline Oliveros – *Bye Bye butterfly* (tape)

Geerten van de Wetering, orgel

Marc Busscher, trompet

19.30 KORZO

George Crumb – *Quest*

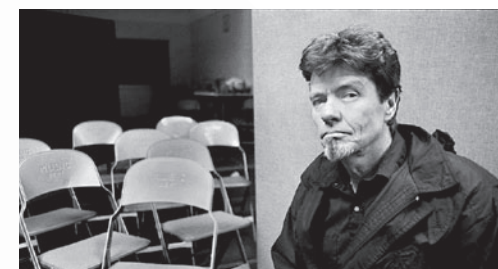
George Crumb – *Ancient Voices of Children*

Branding Ensemble

Keren Motseri, sopraan

Maria Pedano, sopraan

Christian Karlsen, dirigent

21.00 UUR HET NUTSHUIS

James Tenney – *August Harp* voor harp solo

James Tenney – *Harmonium nr. 3*

voor drie harpen

James Tenney – *Changes 1–16:*

Studies for Six Harps

Ernestine Stoop, Astrid Haring en leerlingen

Ezequiel Menalled, dirigent

15.00 KORZO

Rose Petal Jam – The Amsterdam Partch Project

Harry Partch – uit: *Two Studies on Ancient Greek Scales* (1946–1949):

– *Archytas' Enharmonic* (arrangement Scordatura)

Harry Partch – *Letter from Hobo Pablo* (1943)

Harry Partch – *By the Rivers of Babylon (137th Psalm)* (1932–1943)

Harry Partch – *Dark Brother (Final Two Paragraphs from Thomas Wolfe's "God's Lonely Man")* (1943)

Harry Partch – uit: *Eleven Intrusions* (1949):

– *The Rose* (Ella Young)

– *The Waterfall* (Ella Young)

Keuze uit *Seventeen Lyrics by Li Po* (1930–33)

en Scordatura's *New Li Po Songs* (2017):

Harry Partch – *The Intruder*

Samuel Vriezen – *A Year* (Creeley setting IV.5/III.5)

Harry Partch – *On Hearing the Flute in the Yellow Crane House*

Chris Smalt – *Jingting*

Harry Partch – *On the City Street*

Anne LaBerge – *Just Before the Rain*

Harry Partch – *I am a Peach Tree*

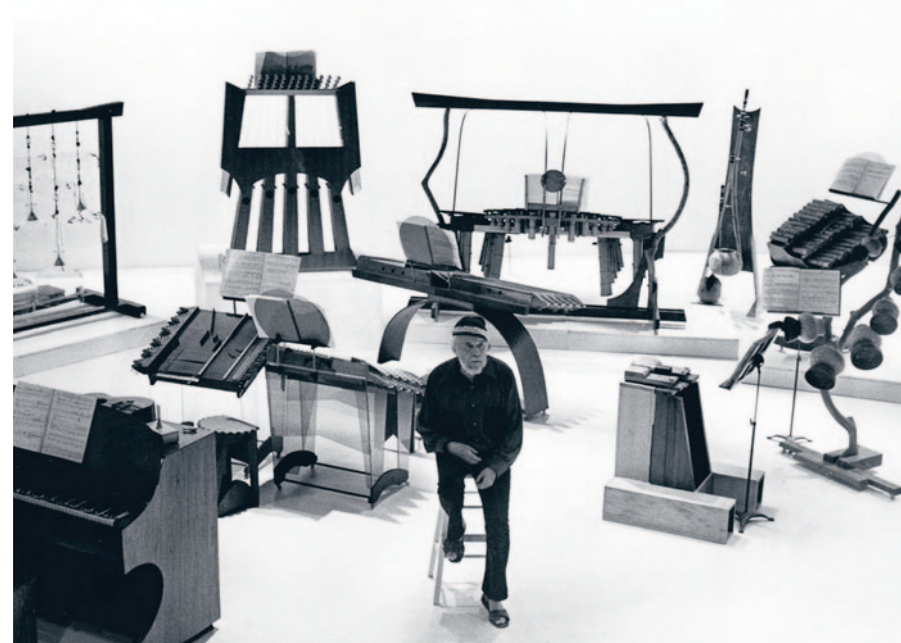
Miranda Driessen – *These Things*

Harry Partch – *Yankee Doodle Fantasy On the Words of an Early American Tune* (1944)

Scordatura Ensemble

Harry Partch (1901–1974) komt steeds prominenter in de schijnwerpers te staan. Toonaangevende componisten als Unsuk Chin spreken hun bewondering uit voor zijn eigenzinnige werk. De Nederlandse première van Partch' magnum opus *Delusion of the Fury* was drie jaar geleden een hoogtepunt in het Holland Festival. Die groeiende belangstelling is mede te danken aan het Scordatura Ensemble, dat sinds 2006 voor de muziek van Partch op de bres springt.

Zijn muzikale loopbaan startte Partch op zijn veertiende als pianist bij stomme films. Rond zijn achttiende verloor Partch binnen een jaar zijn beide ouders en kwam hij op eigen benen te staan. Het maakte van hem een ongebonden denker. In 1923 las hij *On the Sensations of Tone*, de klassieke verhandeling over akoestiek van de Duitse natuurkundige Hermann von Helmholtz. Partch realiseerde zich hoe onzuiver de gelijkzwevende stemming is, die sinds Bach het musiceren in alle toonsoorten mogelijk maakt, en besloot het over een andere boeg te

Harry Partch op de filmset van "The Dreamer That Remains". Foto Betty Freeman

gooien. In 1930 verdwenen al zijn composities in een potkachel en begon hij met een schone lei. Hij ontwikkelde een 43-delige toonschaal voor volkomen zuivere muziek, een eigen muzieknotatie en ging nieuwe muziekinstrumenten ontwerpen die het spelen van alle microtonen mogelijk moesten maken.

Met zijn *Li Po Songs* voor "intoning voice" en "adapted viola" componeerde Partch in 1932 zijn eerste "zuivere" stuk: een liederencyclus op de poëzie van de achtste-eeuwse Chinese dichter Li Po over de dood, de natuur en de roes van dronkenschap – 23 jaar eerder putte Mahler uit dezelfde bron voor *Das Lied von der Erde*. Kort daarna voltooide Partch *By the Rivers of Babylon*. Zijn verklanking van de klassieke psalmtekst zong hij voor aan de dichter Yeats, die zo onder de indruk raakte, dat hij Partch toestond zijn *King Oedipus* op muziek te zetten.

Partch bleef instrumenten ontwerpen. Met een afbeelding op een Griekse vaas in het British Museum als voorbeeld bouwde hij een kithara. Voor dit snaarinstrument schreef hij het op Oudgriekse toonladders gebaseerde *Archytas*. Een door Pythagoras omschreven monochord diende als inspiratiebron voor de Harmonic Canon, een instrument met 44 snaren die over verplaatsbare bruggen zijn gespannen. In een

harmonium installeerde Partch tongen om er een chromelodeon van te maken. Uit gigantische blokken bloedrood mahoniehout smeedde Partch een Eroica Marimba. Daarna volgde een Diamond Marimba, waarop de afzonderlijke tonen van de door Partch ontwikkelde toonschalen "Otonalities" en "Utonalities" geometrisch staan gerangschikt in 36 blokjes pernambuco-hout. Het instrument speelt in zijn cyclus *Eleven Intrusions* een centrale rol. Decennia-lang moesten deze unieke instrumenten voor Partch-concerten worden overgevlogen uit de VS. Dankzij crowdfunding en fondsen-werving kon Scordatura een steeds uitgebreider Partch-instrumentarium opbouwen. In het voorjaar van 2017 bouwt Aart Strootman een gloednieuwe Diamond Marimba.

Microtonale toonladders en op antieke voorbeelden gebaseerde instrumenten wekken de suggestie van een oeuvre met ultraverfijnde composities. Dat blijkt mee te vallen. Partch had tijdens de crisisjaren geen dak boven zijn hoofd en trok liftend en op treinand springend door de VS. Hij leefde aan de rand van de samenleving. In stukken als *Barstow*, gebaseerd op graffiti-teksten, *Dark Brother* en *Letter from Hobo Pablo* doet hij daar onverbloemd verslag van.

Zijn songs vol rauwe humor werden door sterren als David Bowie, Frank Zappa en Tom Waits bewonderd. Ook voor componisten van nu blijft Partch' onafhankelijke geest inspirerend. Verschillende componisten schreven voor Scordatura nieuwe liederen. Het Scordatura Ensemble speelt er vandaag vier.

Christian Smalt liet zich in *Jingting* voor basklarinet en altblokfluit inspireren door Chinese muziek en door Li Po's dichtregels over de gelijknamige berg: Een vlucht vogels aan de horizon / Een eenzame wolk die doelloos wegdrijft / Wij blijven naar elkaar kijken / Alleen de berg blijft.

De Amerikaanse dichter James Wright vertaalde Li Po's beeldspraak naar deze tijd. Anne LaBerge baseerde een ensemblestuk op de dichtregels van *Just before the Rain*: Bikes swarm through city streets / beneath the low clouds. / The wind zings around corners, whistling news. / The sky hides its secrets / Before the water spills. / A young woman, her thoughts held / Between her headphones, looks up and pedals down the street. / Raindrops bounce off her yellow jacket.

Miranda Driessen raakte in 1992 in de ban van Partch, nadat ze de cd *Weird Nightmare* had beluisterd: 'Het is muziek uit een andere wereld, volstrekt eigen. De moed die spreekt uit het zelf bouwen van een uniek instrumentarium, en het bijna tegen beter weten in willen omvormen van een toonsysteem, gewoon omdat je nou eenmaal vindt dat er ooit verkeerde keuzes zijn gemaakt en het vanaf nu anders moet. Ik bewonder zijn ongeremdheid...' Voor stem, adapted guitar, kithara, diamond- en bass marimba zette zij een gedicht van Charles Bukowski op muziek.

Kithara. Foto Charles van Gelder

One day after another– / perfect. / They all fit. Dit gedicht van Robert Creeley was het uitgangspunt voor de bijdrage van Samuel Vriezen, die ook meespeelt in het Scordatura Ensemble.

Scordatura speelt klassiekers uit de micro-tonale en spectrale muziek naast nieuwe opdrachtwerken. Het ensemble begon in 2006 als Trio Scordatura, met de musicoloog en keyboardspeler Bob Gilmore als drijvende kracht. Na zijn dood in 2015 zetten zangeres Alfrun Schmid en altvioliste Elisabeth Smalt het ensemble voort, nu onder de naam

Scordatura. Het ensemble is ontstaan uit een project rond liederen van de Amerikaanse componist Harry Partch. De muziek van Partch blijft een hoeksteen binnen het repertoire van het ensemble. Met toonaangevende componisten als Phill Niblock, François-Bernard Mâche, Christopher Fox en de onlangs gestorven Horatiu Radulescu bouwde het ensemble intieme werkrelaties op. Het ensemble was te gast op prominente festivals in Europa. Scordatura's eerste CD, met werk van zeven jonge Ierse componisten, kwam uit op Ergodos Records in 2010. Cd's op diverse andere labels volgden. Op 3 september 2016 was het ensemble te horen op de BBC radio met Harry Partch' *Dark Brother* en Claude Viviers *Tao Tao Tao*, in een arrangement van Bob Gilmore.

Scordatura Ensemble

Chris Rainier, voice, adapted guitars I and II
Reinier van Houdt, chromelodeon/keyboard, sampled bass marimba
Lucas van Helsdingen, tin oboe, oboe, Indian drum, bass clarinet
Lucia Mense, tin flutes, recorders
Samuel Vriezen, kithara I
Alfrun Schmid, voice, harmonic canon/zithers
Elisabeth Smalt, viola, adapted viola, diamond marimba, flexatone

Harry Partch (1901-1974) is a composer who is increasingly being brought into the limelight. Acclaimed composers such as Unsuk Chin have expressed their admiration of Partch's highly idiosyncratic work. Three years ago, the Dutch premiere of Partch's magnum opus *Delusion of the Fury* was a climax in the Holland Festival.

Partch started out playing piano for silent movies and when still a young man he had already written quite a respectable oeuvre. His life took a dramatic turn while studying *On the Sensations of Tone*, a classic treatise on physiological acoustics by Hermann von Helmholtz. Partch came to the realisation that the equal tempered scale, which Western music has used since Bach's day, is essentially impure. He radically destroyed all his compositions and started developing a 43-tone Just Intonation Scale for a totally pure music, for which he designed new instruments.

Ensemble Scordatura worked for many years with composer and Partch-specialist Bob Gilmore in order to be able to perform the pure but nonetheless idiosyncratic compositions Partch wrote. Following the composer's instructions these musicians have, moreover, built replicas of his instruments. In the Dag in de Branding Festival they will present, for the first time ever, the fruits of this mammoth task in a programme featuring Partch's early chamber music. The audience can meet the musicians afterwards and take a closer look at the instruments.

16.30 KLOOSTERKERK

Principal Sound

Morton Feldman – *A very short trumpet piece* voor trompet solo (1984)

Morton Feldman – *Principal Sound* voor orgel solo (1980)

Pauline Oliveros – *Bye Bye butterfly* voor tape (1965)

Geerten van de Wetering, orgel

Marc Busscher, trompet

Soms loont het om weg te lopen voordat een orkest Rachmaninov gaat spelen. **Morton Feldman** (1926-1987) verliet in 1952 de zaal tijdens een optreden van de New York Philharmonic. In de lobby liep hij John Cage tegen het lijf, die ook was weggeglip. Ze raakten aan de praat en werden goede vrienden. Kort daarna betrok Feldman zelfs een woning in hetzelfde appartementencomplex waar Cage resideerde. Hun vriendschap wierp vruchten af. Feldman experimenteerde met aleatorische muziek en zette Cage aan tot het componeren van *Music of Changes*, een baanbrekend stuk waarin de noten worden bepaald met de *I Ching*. Dankzij Cage leerde Feldman de schilders Jackson Pollock, Philip Guston en Mark Rothko kennen. Deze abstracte expressionisten overtuigden Feldman om zich totaal nieuwe klankwerelden voor te stellen en te breken met traditionele vormen. Het stimuleerde Feldman om op zijn intuïtie te vertrouwen en een eigen koers te varen. Het resultaat was een van de origineelste oeuvres van de twintigste eeuw.

Tegenwoordig worden vooral Feldmans late werken van na 1980 uitgevoerd: kamermuziekwerken op de rand van de stilte die meerdere uren in beslag nemen, met als hoogtepunt het zes uur durende *Tweede strijkkwartet*. In 1980 voltooide Feldman met *Principal Sound* zijn enige orgelwerk. Met een duur

van slechts 20 minuten is het stuk voor Feldmans doen in een oogwenk voorbij. Toch is ook dit orgelwerk 'vintage Feldman'. Geen enkel patroon herhaalt zich, de muziek is voortdurend in ontwikkeling. Zelden klonk een orgel zo onspectaculair. Als toehoorder word je aangespoord met oren op steeltjes te luisteren en op te gaan in de klank.

Feldmans muziek vraagt om "deep listening" – een begrip dat werd gemunt door de vorig jaar november gestorven componiste **Pauline Oliveros** (1932-2016). Ook zij was een onafhankelijke geest. Zij maakte furore als performer en improvisator op haar accordeon en als een verbijsterend originele componist. Op haar twintigste, begin jaren vijftig, kreeg zij een bandrecorder cadeau. Het was een sleutelmoment in haar leven. Zij beluisterde een zelfgemaakte opname meerdere keren terug en realiseerde zich hoe selectief ons gehoor werkt, omdat elke beluistering weer nieuwe details prijs gaf, die haar eerder waren ontgaan. Zij trainde zichzelf om veel intensiever te gaan luisteren en spoorde ook anderen aan dat te doen, niet alleen naar muziek, maar ook naar omgevingsgeluiden. De bandrecorder gebruikte zij ook bij het maken van haar composities. Zij was daarin een pionier. Een van haar bekendste composities is *Bye bye Butterfly* uit 1965. Een plaatopname van het liefdesduet uit

Morton Feldman. Foto Irene Ikner; Pauline Oliveros. Foto Vinciane Verguethen

Puccini's *Madama Butterfly* wordt met oscillatoren en bandrecorders vervormd. De componiste, die voor vrouwenrechten op de barricades klom, schreef dat zij 'afscheid wilde nemen van de muziek uit de negentiende eeuw, maar ook van de toen geïnstitutionaliseerde onderdrukking van de vrouw'.

Geerten van de Wetering studeerde orgel en improvisatie bij Jos van der Kooy naast kerkmuziek en koordirectie bij Theo Goedhart aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. Na het behalen van zijn masterdiploma vervolgde hij zijn studie in Wenen bij Roman Summereder (twintigste-eeuwse muziek) en Peter Planyavsky (improvisatie). Geerten is organist van de Kloosterkerk te Den Haag en dirigent van Het Wassenaars Kamerkoor. Daarnaast is hij artistiek adviseur voor Stichting Kunstcentrum Kloosterkerk en bestuurslid van Stichting Orgel-stad Leiden. Hij was finalist bij improvisatieconcoursen in Schlögl (O) en Westfalen (D). Hij treedt voor het voetlicht met een divers repertoire en speelt graag nieuwe muziek. Hij voerde concerten voor orgel en orkest uit van Francis Poulenc, Paul Hindemith en Anthon vanderHorst. Alssolistconcerteerthijinbinnen- en buitenland, daarnaast treedt hij op in kleinere bezettingen. Ook werkt hij regelmatig samen met koren en orkesten.

Met dank aan The Pauline Oliveros Trust en The American Society of Composers, Authors and Publishers / paulineoliveros.us.

Morton Feldman (1926-1987) composed pieces where the sense of time disappears on the edge of silence. Organist Geerten van de Wetering performs the only organ piece Feldman ever wrote: *Principal Sound*. This composition from 1980 can be called 'vintage Feldman'. Recognisable timbres and harmonies bring coherence to the piece. Not a single pattern is repeated; the music is constantly developing. As a listener you are urged to listen attentively and to immerse yourself in sound. This requires what is known as deep listening – a concept introduced by composer **Pauline Oliveros** (1932-2016), who died in November last year. We pay homage to her by putting on *Bye Bye Butterfly*, one of her trail-blazing electronic compositions from 1965. She deconstructed a gramophone recording of the love duet from Puccini's *Madama Butterfly* using oscillators and reel-to-reel tape recorders. The composer wrote that her purpose was to 'bid farewell not only to the music of the 19th century, but also to the institutionalised oppression of the female sex of that age'.

19.30 KORZO

George Crumb

George Crumb – *Quest* (1989–1995)

George Crumb – *Ancient Voices of Children* (1970)

Branding Ensemble

Keren Motseri, sopraan

Maria Pedano, sopraan

Christian Karlsen, dirigent

Arne Bock, audio

Toen **George Crumb** (1929) voor het eerst gedichten van Federico García Lorca onder ogen kreeg, had hij het gevoel dat hij door de bliksem werd getroffen. In een interview liet Crumb weten dat de teksten herinneringen uit een vorig leven hadden opgeroepen. De kennismaking had verstrekkende gevolgen. Een groot deel van zijn werk als componist zou Crumb wijden aan het op muziek zetten van Lorca's poëzie. Met *Ancient Voices of Children* voltooide hij in 1970 een van zijn indrukwekkendste hommages aan de Spaanse dichter: een liederencyclus voor sopraan, jongenssopraan, hobo, mandoline, harp, versterkte piano en drie slagwerkers.

Hoewel hij Lorca idolaat bewondert, gaat Crumb vrij met diens teksten om. In *Ancient Voices of Children* gebruikt hij alleen fragmenten uit Lorca's gedichten. Crumb: 'Lorca's poëzie gaat over de meest basale zaken: leven, dood, liefde, de geur van de aarde, de geluiden van de wind en van de zee. Deze 'oer-ideeën' verwoordde hij in een taal die primitief en fel is, maar desondanks in staat om oneindig subtiele nuances uit te drukken.' Ook Crumb zoekt naar "oneindig subtiele nuances". De traditionele muzieknotatie, westerse instrumenten en speeltechnieken leggen hem te grote beperkingen op. Om

zijn muzikale expressie te vergroten, schrijft hij graag onorthodoxe speeltechnieken voor en laat hij exotische muziekinstrumenten aanrukken.

In *Ancient Voices of Children* verrast Crumb met inventieve vondsten. De sopraan zingt op puur fonetische klanken een virtuoze vocalise in de elektronisch versterkte piano, zodat de meeresonerende snaren haar omgeven met een magische klankhalo. De musici bespelen Tibetaanse gebedssteentjes, Japanse tempelklokken, een zingende zaag en een speelgoedpiano. Ook moeten zij regelmatig fluisteren, zingen of schreeuwen. Toen Crumb gevraagd werd wat hem had bewogen tot het schrijven van de cyclus, antwoordde hij: 'to ask Christ the Lord to give me back my ancient soul of a child'.

De bestelling van een solostuk door de gitarist David Starobin, ruim 15 jaar later, bracht Crumb in verlegenheid. De componist moest toegeven dat hij het gitaaridroom onvoldoende beheerste. Hij wilde Starobin niet teleurstellen en leverde hem een ensemblestuk voor zes instrumentalisten, met een prominente rol voor de gitaar. Het ensemble dat *Quest* wil uitvoeren, moet op zoek naar onalledaagse instrumenten: een gehamerde dulcimer uit de

George Crumb. Foto Guy Vivien

Appalachen, een Afrikaanse sprekende trom en een Mexicaanse regenstok. Crumb ziet *Quest* als 'een lange, meanderende reis naar een extatisch en gelouterd "aankomstgevoel"'. Inspiratiebronnen waren het begin van *Inferno* uit Dantes *Divina Commedia* ('Op het midden van onze levensweg bevond ik mij in een duister woud, afgedwaald...') en een dichtregel van Lorca ('De donkere wegen van de gitaar...'). De sopraansaxofoon speelt frases uit het gospellied *Amazing grace*.

Het componeren van *Quest* was voor Crumb naar eigen zeggen een lange zoektocht. De oerversie klonk in 1989 in de IJsbreker in Amsterdam. Daarna kostte het Crumb nog zes jaar voordat hij het stuk zijn huidige vorm kon geven.

Branding Ensemble

Jacob Kellermann, gitaar solo en mandoline

Christopher Bouwman, hobo

Femke IJlstra, saxofoon

Miriam Overlach, harp

David Huang, piano

Natalia Alvarez, slagwerk

Nerea Vera, slagwerk

Mei-yi Lee, slagwerk

Dario Calderone, contrabas

When **George Crumb** first saw poems by Federico García Lorca he felt like he had been struck by lightning. They conjured up memories from a former life, he once said in an interview. It was an experience that had far-reaching consequences. A large part of Crumb's work as a composer was dedicated to setting Lorca's poetry to music. Crumb's *Ancient Voices of Children* is one of the most impressive homages he paid to the Spanish poet; a cycle of songs for soprano, boy soprano, oboe, mandolin, harp, amplified piano and three percussion players. The piece, which dates from 1970, asks the utmost from its performers, not in the least from the two vocalists who are required to perform virtuoso technical demands. When Crumb was asked what had spurred him on to write the cycle, he replied, 'to ask Christ the Lord to give me back my ancient soul of a child'.

21.00 HET NUTSHUIS

James Tenney

James Tenney – *August Harp* voor harp solo (1972)

James Tenney – *Harmonium nr. 3* voor drie harpen (1982)

James Tenney – *Changes 1-16: Studies for Six Harps* (1984)

Michela Amici, Caterina Bevegni, Astrid Haring, Roelina Schouten, Ernestine Stoop, Michelle Verheggen, harp Ezequiel Menalled, dirigent

Voor **James Tenney** (1934-2006) stond componeren gelijk aan het bedrijven van wetenschap. Hij was een gedreven onderzoeker die voortdurend het experiment opzocht. In de jaren zestig had hij een droombaan aan het Bell Lab in New York, waar hij fulltime in de weer kon gaan met computers die hij zowel nieuwe klanken als complete muziekstukken liet genereren. Tenney verrichtte daar belangrijk pionierswerk. En ook op het gebied van live-electronics begaf hij zich in de voorhoede. Daarnaast was hij actief als pianist. Met zijn soevereine vertolking van Charles Ives' *Concord Sonata*, een van de meest veeleisende stukken uit het pianorepertoire, oogstte hij alom respect. Hij organiseerde spraakmakende concerten met zijn eigen ensemble Tone Roads en speelde mee in de eerste minimal-music-groepen van Steve Reich en Philip Glass. Tenney was een markante persoonlijkheid met een ruime geest. In 1964 bedreef hij de liefde met zijn toenmalige vriendin, de kunstenaar Carolee Schneemann, in een zwijgende en zeer artistieke blue movie.

Kenners zijn het erover eens dat *Changes: Sixty-Four Studies for Six Harps* uit 1984 een mijlpaal in Tenney's oeuvre is, niets minder dan een van de belangrijkste microtonale stukken uit de twintigste eeuw. Niet vaak komen zes harpisten samen om delen uit deze cyclus te

spelen. De etudes stellen hoge eisen. Eerder vandaag speelde Scordatura microtonale werken van Harry Partch, waarin het octaaf is onderverdeeld in 43 tonen. James Tenney stelde zijn stofkam nog finer af en haalde 72 tonen uit het octaaf. Naar de achtergrond-ideeën bij deze 64 harpetudes hoeven we niet te gissen. Want Tenney wijdde aan zijn opus een uitvoerig artikel in het tijdschrift *Perspectives on New Music*. Voor niet ingewijden zijn grote delen van het artikel opgesteld in geheimtaal. Aan de hand van complexe formules legt Tenney uit hoe hij zijn computer heeft gevoed met de *I Ching* en kansberekeningen om de harpetudes tot stand te laten komen. Wie niet opziet tegen een duik in het diepe, kan het volledige artikel online nalezen.

In een interview vertelde Tenney dat het schrijven van *Changes* enorm motiverend voor hem was geweest, omdat hij een eigen stemming met een geheel nieuwe notatie kon creëren. De microtonaliteit komt tot stand doordat elke harp anders is gestemd: de eerste harp staat in de standaardstemming, de tweede harp een/zesde van een halve toon hoger enzovoorts. Elke etude is een verklanking van één van de 64 hexagrammen uit de *I Ching*. Ieder hexagram bestaat uit drie keer twee hele of onderbroken lijnen. Tenney vertaalde die hexagrammen naar klinkende

muziek door de bovenste twee lijnen de dynamiek te laten bepalen, de middelste de dichtheid van de klanktextuur en de onderste de toonhoogte. Elke etude vloeit geleidelijk over in de volgende, zodat een tussengebied ontstaat waarin twee hexagrammen op elkaar inwerken. Een fascinerend luisteravontuur.

In 1982 schreef James Tenney met *Harmonium nr. 3* een bescheiden opmaat naar *Changes*. Ook in dit stuk van vijf minuten voor drie harpen zijn de instrumenten verschillend gestemd. De middelste harp staat in een normale stemming, de linker is 14 cent (ongeveer $\frac{1}{7}$ van een octaaf) lager gestemd, de rechter 14 cent hoger. Omdat de twee alternatief gestemde harpen zich harmonieus voegen in de boventonen van de middelste harp, klinkt dit stuk vertrouwder dan *Changes*. De compositie bestaat uit gebroken akkoorden waarvan elke harpist telkens één noot speelt. Elke arpeggio klinkt dus over meerdere harpen. De arpeggio's waaieren steeds breder uit, wat van de harpisten een bijna bovenmenselijk gevoel voor timing vraagt.

Ook het solostuk *August Harp* uit 1972 heeft een experimentele inslag. Daarin moet de harpist aan de hand van een toonladderfiguur van vier noten zoveel mogelijk combinaties van pedalen op de harp gebruiken. Het stuk eindigt als de harpist alle mogelijkheden heeft uitgeput.

De in 1980 te Argentinië geboren **Ezequiel Menalled** is een veelzijdige dirigent en componist. In 2003 stond hij aan de wieg van Ensemble Modelo62, dat zich toelegt op de promotie, totstandkoming en interpretatie

van de allernieuwste muziek. Hij is sindsdien de artistiek leider en dirigent van dit ensemble. Aan de compositieafdeling en het Instituut voor Sonologie van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag was hij tot 2016 verbonden als docent. Zijn muziek wordt door vele ensembles en solisten uitgevoerd over de hele wereld. Menalled werkt samen met kunstenaars uit andere disciplines, zoals dans, film, fotografie en theater.

For **James Tenney** (1934-2006), composing was akin to science and he was constantly conducting research. He experimented with alternative scales, with stochastic music and with live electronics. The work he did in the 1960s with computer-generated music was cutting edge. He studied with influential composers and thinkers such as Harry Partch, Edgar Varèse and John Cage.

One of Tenney's most remarkable pieces is the cycle *Sixty-Four Studies for Six Harps* from 1984. Harry Partch divided the octave into 43 pitches, which was demonstrated earlier today in the concert by Scordatura Ensemble. James Tenney refined this even further and ended up with a 72 pitch division. In a similar way to Bach, who had explored the equal tempered scale to its outer limits in his Well-tempered Clavier, Tenney wanted to deepen his microtonal scale. He composed the studies using two computer programs and the *I Ching*. Six harpists will perform the first 16 etudes of this heroic piece, which is epic in proportion.

Verwacht: Editie 45 Zaterdag 14 oktober 2017

Deze editie van Festival Dag in de Branding draait om de piano. **Kate Moore** gebruikt er maar liefst acht voor haar werk *Sensitive Spot*. Cello8ctet Amsterdam viert de 80ste verjaardag van **Philip Glass** met een programma met nieuwe bewerkingen, ditmaal van zijn film-muziek voor *Dracula* en *The Hours*. Op piano begeleidt en soleert Michael Riesman, sinds 1974 de rechterhand van Philip Glass en ook de maker van deze nieuwe bewerkingen. Op onze uitnodiging komt de Amerikaanse componist en pianist **Michael Hersch** naar Nederland voor een uniek, eenmalig optreden. Hij vertolkt zijn eigen *Vanishing Pavillions*, een aangrijpende cyclus voor solo piano. Ensemble Klang werpt een eigenwijs licht op de piano en Roi Nachshon pakt uit met de "Percano" (percussie en piano in één) en een rijdende vleugel. Tenslotte brengt het Residentie Orkest in de Schönbergzaal van het Koninklijk Conservatorium nog een bijzondere première. In 1948 legde **Ton de Leeuw** zijn pianoconcert terzijde om voor verdere studie naar Parijs te vertrekken. Hij pakte het nooit meer op. De partituur werd onlangs herontdekt en aan de bekende pianist Ralph van Raat voorgelegd. Die was er zo enthousiast over, dat we niet anders konden dan dit ongehoorde werk zijn wereldpremière te laten beleven.

Meer informatie over komende edities vindt u op dagindebranding.nl

Seizoen 2017/2018

zaterdag 14 oktober 2017
zaterdag 2 december 2017
zaterdag 10 maart 2018
zaterdag 26 mei 2018

Kaartverkoop

Bij Festival Dag in de Branding kunt u per editie tegen voordelig tarief passe-partouts en combikaarten bestellen. Losse kaarten voor alle concerten zijn verkrijgbaar bij de zalen. Voor studenten gelden aantrekkelijke kortingen.

Nieuwsbrief

Blijf op de hoogte van alle programma's en profiteer van de speciale vroegboek-kortingen! U kunt zich aanmelden via dagindebranding.nl

English

Information about the programmes of Festival Dag in de Branding in English is available on our website. You can also subscribe to our newsletter.

Festival Dag in de Branding 2016-2017 wordt mede mogelijk gemaakt door:

FONDS
PODIUM
KUNSTEN
PERFORMING
ARTS FUND NL

Partners Festival Dag in de Branding:

KORZO

Stichting Kunstcentrum Kloosterkerk

HET NUT?HUIS